REGISTERED No 5, 1875

वऱ्हाडसमाचार.

पुस्तक ९ अकोला, रविवार ता० ३१ माहे जानेवारी सन १८७५ इ० अंक ५

जाहिरात.

वऱ्हाडसमाचाराचीकिंमत.

	रु.
वर्षाचें अगाऊ	५
सालअखेर	७
फुटकळ अंकास	०४
डांकहशील	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
" अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणारे लोकांकडून आगाऊ वर्गणी आल्या खेरीज पत्र सुरू केलें जाणार नाहीं

नोटिसीबद्दल.

मराठी, दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०४
" दुसरे खेपेस	०२

जाहिरखबर.

सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं खामगाव येथील अठवडे बाजार आजपर्यंत रविवारीं भरत असे, तो बंद करून तारिख २१ जानेवारी सन १८७५ इसवी नंतर गुरुवारीं भरत जाईल कळावें.

तारिख १४ माहे जानेवारी सन १८७५इ-
मुक्काम खामगाव
म्युनिसिपाल कमिटी

F. Grant.
व्हाइस प्रेसिडेंट.

GREAT INDIAN PENINSULA RAILWAY

ग्रेट इंडियन पेनिनसुला रेवले.

NOTICE.

नोटिस.

ABOLITION OF CARTING IN BOMBAY AND AT BYCULLA.

भायखळा व बोरीबंदर या दोन स्टेशनांवरून माल पोचविला जात असे त्याची बंदी.

या नोटिशी अन्वयें कळविण्यांत येतें कीं, या रेलवेवरून भायखळा व बोरीबंदर या दोन स्टेशनांवर आलेला माल कंपनीकडून बिऱ्हाडी पोंचविला जात असे परंतु हा महिना संपल्या नंतर पुढें ही कंपनी सदरहू प्रमाणें माल पोंचविणार नाहीं.

१ याकरितां माल पाठविणारे लोकांनीं सदरहू स्टेशनांवर किंवा सायडिंगस (माल देण्या घेण्याकरितां रेलवेच्या रस्त्याचा एक फांटा केलेला असतो त्या)च्या जागीं माल घेण्याची तजवीज करून ठेवावी. स्टेशनावर माल आल्यानंतर २४ तासाचे आंत तो स्टेशनावरून नेण्यांत न आल्यास त्यानंतर दरदिवस प्रत्येक मण मालास चार आणेप्रमाणें भाडें घेतलें जाईल. माल स्टेशनावर आल्यापासून २४ तासांनंतर एक दिवसापेक्षां कमी राहिला तरी चारच आणे पडतील.

३ टरमिनल व कार्टेज चार्जाबद्दल जो पैसा हल्लीं भायखळा व बोरीबंदर या स्टेशनांवर घेतला जातो, तो हा महिना संपल्यानंतर पुढें घेतला जाणार नाहीं. परंतु तारीख १ माहे फेब्रुवारी सन १८७५ पासून पुढें दुसरी नोटिस देण्यांत येईपर्यंत सदरीं लिहिले दोन चार्जांऐवजी खालीं लिहिल्याप्रमाणें पैसा घेतला जाईल. हा पैसा, बोरीबंदर व भायखळा या दोन स्टेशनांचे संबधानें वेळोवेळीं ही कंपनी जीं स्टेशनें व सायडिंगसच्या जागा उपयोगांत आणील त्या स्टेशनांवर व सायडिंगसवर जाणाऱ्या व येणाऱ्या मालावर घाटावरील टरमिनल व प्रसिद्ध केलेल्या दराच्या आकाराशिवाय आणखी जास्त घेतला जाईल.

मालाचें नाव	रुपये	टण
कापूस	२–७–१	१
जळाऊ लांकूड ओलें व वाळलें गवत	१–११–,,	१
धान्य	,,–११–,,	१
कोळसे	१–४–३	१
मीठ	,,–१३–६	१
स्पेशल क्लासांतील माल	१–११–,,	१
पहिल्या क्लासांतील माल	१–५–३	१
दुसरे, तिसरे, चौथे व पांचवे क्लासांतलि माल	२–१०–,,	१
वर सांगितलेले मालखेरीज जो माल गाडीवर चढण्याचें व तो गाडीवरून उतरण्याचें कंपनी जो खर्च घेत नाहीं त्या मालास	१–२–,,	१

जो माल स्पेशल रेट्स (विशेष दर) प्रमाणें नेला जातो व जो बोरीबंदर व भायखळा स्टेशनावरून घरोघर पोंचविला जाईल असें प्रसिद्ध केलें आहे त्या मालावरील दराचा आकार दर टणास अकरा आणे सहा पै प्रमाणें कमी केला जाईल.

४ घाटावर कापसाबद्दल जो टरमिनल चार्ज पडतो, तो या तारखेपासून पुढें नोटिस येईपर्यंत प्रत्येक टणास १२ आणे ५ पैप्रमाणें ठरविला आहे. व ती रकम वर सांगितलेला मुंबईतील टरमिनल चार्ज व जाहिर झालेले भाड्याचे दर, यांचे आकारांतच सामील केला जाईल.

५ ज्या मालावरील भाड्याच्या दरांत माल गाडींत चढवण्याबद्दल व उतरण्याबद्दल पैसा घेतला जातो, तो माल गाडींत चढवण्याचें व उतरण्याचें काम कंपनी करील.

६ कापूस भायखळा स्टेशनावर पाठविण्याकरितां घेतला जाणार नाहीं.

एक टणापेक्षां जासती टण धान्य वगैरे भायखळा स्टेशनावरून पाठविण्याकरितां किंवा भायखळा स्टेशनास पाठविण्याकरितां घेतलें जाणार नाहीं.

हेनरी कांडर,
जनरल ट्र्याफिक म्यानेजर.
मुंबई ता० ४ माहे जानेवारी
सन १८७५ इसवी.

नोटिसा.

नोटिस — बेशमी घाशीराम वल्लद गुलाबराय रहाणार मूर्तिजापुर यास खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुमचा धरममाळ भरण्याचा मक्ता केला त्याजबद्दल आपण आमचे जवळून ओफळ कराराचा दस्तैवज करून घेतला. त्यांतील मुख्य शर्त हीच कीं, विहिरीस मुबलग ह्मणजे पुष्कळ पाणी लावून देऊं या शर्तीचा करार पुरा न करितां जबरदस्तीनें माझे बागायताचें बलीत बंद केलें. व त्यामुळें माझे मालाचें ४०० रुपयांचें नुकसान झालें. सबब या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, दस्तैवजाचे शर्तीप्रमाणें आठ दिवसांचे आंत विहिरीस पाणी मुबलग लावून द्यावें. व ४०० रुपयांचें नुकसान झालें तें भरून द्यावें. याप्रमाणें करणें तुह्मास शक्य नसल्यास धरमाळेस लागलेला पैसा परत घेऊन धरमाळेचे मालकीचे हक्क सोडून द्यावे. याप्रमाणें न केल्यास आमचा लिहून घेतलेला दस्तैवज रद्द झाला असें समजलें जाईल. कळावें तारीख २२ माहे जानेवारी सन १८७५ इसवी.

(सही) न्हर्यासिंग दयाराम
रहाणार मूर्तिजापुर
दस्तुर खुद्द.

नोटिस — बेशमी लक्ष्मण वल्लद मुगदलसा पाहाडी ऊर्फ बागवान वस्ती पेठ बाळापूर जिल्हा अकोलें यांस,— खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं मौजे कोल्होरी तालुके खामगाव येथें आमचा मळा असोन त्यांतील केळीचीं खोडें ५०० पाच शें किंमत रुपये १५० दीड शें यास तुह्मी घेऊन पैकीं ३५० खोडें तुह्मी घेऊन गेला व सदरील किंमत सर्व आह्मास पावली असोन फक्त आमच्या मळ्यांत तुमचीं खोडें १५० राहिलीं आहेत तीं तुह्मी घेऊन जावीं ह्मणोन बहूतवेळा तुह्मास परभारें समजाविलें असोन समक्षही सांगितलें व तुह्मी हमेषा करार करिता कीं, लवकर घेऊन जातो पंध्रा दिवस झाले अजून तुह्मी खोडें नेलीं नाहींत करितां ही नोटिस देऊन कळविलें आहे कीं, नोटिस पावल्यापासून आठ दिवसांत सर्व तुमचीं दीड शें खोडें नेऊन आमची जागा खाली करून द्यावी न दिल्यास आह्मी बिलकूल तुमच्या खोडाचे जबाबदार होणार नाहीं व मुदतीवर केळी राहिल्यास तुमचेपासून जागेबदल भाडें घेतलें जाईल व नोटिसीचा खर्च द्यावा लागेल कळावें.

तारीख २१ माहे जानेवारी सन १८७५ इसवी.

(सही) तानबा विठ्ठल देडे
रहाणार बाळापुर
दस्तुर खुद्द.

वऱ्हाडसमाचार

मिती पौष वद्य १० शके १७९६

नेटिव संस्थानें व इंग्रजी वर्तमानपत्रें.

नेटिव संस्थानिकांनीं कोणच्याही गोष्टींत हालचाल केली कीं, ती बहुतकरून इंग्लिश वर्तमानपत्रकर्त्यांस न रुचून त्याबद्दल कुतर्क काढून टीका करतात; हा एक नवीन मासला अलीकडे दृष्टोत्पत्तीस येत आहे.

शिंदे व होळकर हे दोन उत्तर हिंदुस्थानांत मोठे नामांकित सरदार आहेत. व ज्यांचें उत्पन्न हिंदुस्थानांतील इतर राजे रजवाड्यांशी तुलना करून पाहिलें असतांही फार मोठें आहे. ह्या दोन सरदारांनीं नर्मदेत एकमेकांच्या, गाठी घेतल्या हें बहुतेक इंग्रजी वर्तमानपत्रकर्त्यास विषवत् भासून, त्यांणीं ह्याबद्दल मोठी चर्चा चालविली. शहाणे व समंजस लोक ह्या गोष्टीस कदापिही वाईट ह्मणणार नाहींत असें आह्मास वाटतें. विलायतेतील एका नामांकित पत्रकर्त्यानें मोठी आरडा ओरड करून ह्या दोन सरदारांची मुलाकत सार्वभौम राजास अपायकारक आहे असें सुचविलें; त्यांत त्या पत्रकर्त्यानें आणखी एके ठिकाणीं असेंही ह्मटलें आहे कीं, हिंदुस्थानांतलि राजे रजवाड्यांत अपसांत कलह असणे इंग्रज सरकारास मोठें हितावह आहे. हा धसमास त्या पत्रकर्त्याचा अगदी बरोबर आहे असें आह्मास वाटतें. कारण हिंदुस्थानांत इंग्लिश लोकांचें पाऊल पडल्यापासून हिंदुस्थानचा इतिहास आपण [illegible]

हिला तर आपल्या लक्षांत कधींही आल्यावाचून रहाणार नाहीं कीं, हिंदुस्थानांत जो इंग्लिशांचा पगडा बसला तो केवळ त्या वेळेस हिंदुस्थानांत आपसांत कलह होता ह्मणूनच बसला. जर हिंदुस्थानांत त्या वेळेस आपसांत कलह नसता तर इंग्लिशांचा पाय शिरकण्यास मोठीच मारामार पडती. ही मागील वहिवाट लक्षांत आणून आमच्या नामांकित पत्रकारानें आपले विच्यार प्रगट केले असावे हें खचित् आहे.

इंग्रजी वर्तमापत्रकर्त्यांस ह्याबद्दल फारसा दोष देववत नाहीं कारण प्रत्येक मनुष्यास आपल्या पोळीवर तूप असावेंसें वाटतें. परंतु दोष देण्यास थोडीशी जागा रहाते ती अशी कीं राणी सरकारचे मोठमोठाले कामगार धडधडीत मोठ्या समाजांतून असें बोलून जातात कीं हिंदुस्थानचें बरें करण्याकरितां आह्मी आलों आहों व हिंदुस्थानचेच लोक आपलें राज्य चालविण्यास योग्य झाले ह्मणजे आह्मी सलाम ठोकून एकदम चालते होऊ. ह्मणून इंग्रज लोकांच्या या ह्मणण्यावरून मात्र त्यांस दोष देण आह्मास भाग पडतें.

तसेंच परवा नुकतें शिंद्यानीं नानासाहेबास पकडून सरकारचे स्वाधीन केले. पुढें चौकशी अंतीं तो नानासाहेब नाहीं, असें ठरल्यावर कित्येक पत्रकर्त्यांनीं ह्यांत शिंद्यांचा कांहीं तरी राजकीय हेतु असावा असें स्पष्टपणें ह्मटलें. ह्या वरून संस्थानिकांनीं कोणचीही गोष्ट केली व कितीही राजनिष्ठा दाखविली तरी इंग्रजी वर्तमानपत्रकर्त्यांनीं त्यांस दोष देण्याचा बिडाच उचलला आहे असें दिसून येतें. संस्थानिकांनीं आपली राजनिष्ठा दाखवावी, या विषयीं त्यांस उत्तेजन देण्याचें एकीकडे ठेऊन त्यांची उमेद खचविण्याकडे आमचे इंग्रजी वर्तमानपत्र कर्त्यांचें विशेष लक्ष लागलें आहे हें पाहून आह्मांस मोठें आश्चर्य वाटतें!

रिविन्यु कमिशनर साहेबांचा दरबार.

तारीख २६ माहे मजकूर रोजीं मंगळवारीं अकोल्यास डिपुटी कमिशनर आफिसांत रिविन्यु कमिशनर कर्नल नैंभार्ड साहेब यांनीं लोकांच्या भेटी घेण्याकरितां दरबार भरविला होता. त्यांत लोकास बोलाविण्याची योजना चांगलीशी नव्हती, ती इपगय कोणाची असेल ती असो. पण एकंदरींत लोक कमिशनर साहेबाची मिजास व त्यांस रयतेचा कळवळा हीं पाहून खुश झाले. या दरबारास युरोपियन ७।८ व नेटिव सुमार १०० लोक जमले होते. त्यांत एक दोन वकील व एक दोन सावकार होते. प्रथमतः डिपुटी कमिशनरचे ह्मा[illegible] कोर्ट यांनीं एकेक गृहस्थास पुढे [illegible] त्याचें नाव सांगून भेटी करविल्या. नंतर कमिशनर साहेबांनीं लोकांचे [illegible] काय आहेत व पोलिसपट्टी [illegible] कां आहे ह्मणून पुसलें. ह्या[illegible] सदाशिव नारायण वकील मुंबईकर यांनीं सांगितलें कीं रयत खुशी आहे, सरकारा विषयीं तिची कांहीं कुरकुर नाहीं परंतु पोलिसपट्टी या गावीं इतर ठिकाणापेक्षां जबर असल्याचा गवगवा आहे. व या गावची वस्ती आणि व्यापार थोडा असून सदर स्टेशन असल्यामुळें म्युनिसिप्यालिटीस खर्चाच्या बाबी अधिक आहेत ह्मणून ती येथें अधिक जबर पट्टी बसविते असें लोकांचें अनुमान आहे. हें ऐकून कमिशनर साहेब ह्मणाले कीं या वर्षी क्या. बुलक साहेब एथील डिपुटी कमिशनर यांस आह्मी पोलिसपट्टीविषयीं चांगला विच्यार करून ती लोकांस सुलभ होईल व उगीच गवगवा होणार नाहीं असें करण्याचे कामीं अधिक लक्ष्य पोचाविण्या विषयीं मुद्दाम सांगितलें आहे त्यावरून रास्त दिसेल तीच तजवीज ते करतील या विषयीं सर्वांनीं भरवसा बाळगावा.

याप्रमाणें भाषणें झाल्यावर रयत लोकांचे वतीनें कमिशनर साहेबास देण्याकरितां इंग्रजी भाषेंत एक लहानसें मानपत्र तयार झालें होतें तें शेट गंगाधर जोरावरमल यांनीं साहेब बहादुराचे हातीं दिलें. व तें सदाशिवराव वकील यांनीं वाचून दाखविलें त्यांतील तात्पर्य असें:—

इंग्रजी अंमल या प्रांतांत आल्यापासून या दयाळु सरकारानें रयतेच्या कल्याणाकरितां जीं सुधारणुकीचीं कामें केलीं आहेत त्याजवरून आम्ही सरकारचे फार आभार मानितों. तसेंच ज्या सरदाराची आजपर्यंत या देशांत सुधारणुकेचीं कामें करीत आल्याविषयीं कीर्ति आहे त्या सरदाराच्या अमलाखालीं आह्मी असून आज या दरबारांत त्याच्या प्रत्यक्ष भेटीचा लाभ मिळवीत आहो येणेंकरून फार कृतोपकारी आहो. आणखी आह्मास अशी आशा आहे कीं, आपल्या हातून देशसुधारणुकीचीं जीं कित्येक कामें होणें आहेत त्यांचा विच्यार करतेवेळेस या गावचा व्यापार चांगल्या प्रकारें वाढेल अशी आपण तजवीज कराल. मागें मे० लायल साहेब बहादूर इकडे होते तेव्हां त्यांनीं येथें कापसाचा तग करून बाजार सुरू केला होता व त्याप्रमाणें कापूस-खेड्यापाड्याहून येथें येऊं लागल्यावरून मुंबईचे व्यापारी माल घेण्यासाठीं इकडे येऊन राहू लागले होते व मालाचा विक्रय चांगले भावानें होऊ लागला होता व गावास तेजी येऊ लागली होती; पण थोडेच दिवसांनीं त्या गोष्टीकडे दुर्लक्ष्य झाल्यामुळें तो व्यापार बंद झाल्यासारखाच झाला व तेणेंकरून शहराची कळा गेली सबब साहेब बहादूर ही गोष्ट मनावर घेऊन आमचे कल्याणाकरितां पुन्हा अकोल्यास तग करून वगैरे व्यापार वाढवितील अशी आम्ही उमेद बाळगतों.

याप्रमाणें मानपत्र वाचणें झाल्यावर रा. रा. पांडुरंग गोविंद वकील यांणीं उठून उर्दू भाषेंत साहेब बहादुरांच्या स्तुतिपर थोडें भाषण केलें नंतर पानसुपारी व अत्तर गुलाब होऊन दरबार बरखास झालें.

वऱ्हाड

कर्नल नैभार्ड साहेब रिविन्यू कमिशनर यांची स्वारी गेले सोमवारीं येथे आली. व मंगळवारीं गावांत फिरून आणि डिपुटी कमिशनर आफिसांत दरबार भरवून बुधवारीं बाळापुराकडे गेली. खामगावास दोन मुक्काम होऊन उदईक शिगावास येणार व तेथून अकोट मार्गें इलिचपुरास जाणार असें कळतें. क्या० बुलक साहेब एथील डेपुटी कमिशनर शिगावास जाऊन कमिशनर साहेब जिल्ह्याच्या हद्दींत आहेत तोंपर्यंत त्यांसमागमें रहाणार असें समजलें आहे.

जुडिशीयल कमिशनर साहेबांची स्वारी नांदुऱ्याच्या जवळपास आहे ११ वे तारखेस येथें सेशन आहे त्या सुमारास इकडे येईल.

कर्नल अलार्डाइस साहेब कायमचे जुडिशियल कमिशनर यांची रजा संपत आली असें प्रमोदसिंधूंत लिहिलें आहे परंतु आमचे ऐकण्यांत असें आलें आहे कीं पुढील नोवेंबर महिन्यापर्यंत त्यांची स्वारी इकडे येत नाहीं.

मेजर लाटण साहेब बिलायतेस रजेवर गेले होते ते परत येऊन उमरावतीस दाखल झाले. मेजर मेंजिस साहेब उमरावतीच्या स्माल काज कोर्टाचे जडज व रजिस्टर जनरल हे दोन वर्षांच्या रजेवर इतक्यांत जाणार आहेत त्यांचें काम पहाण्यास यांची नेमणूक होईल असें ह्मणतात. व मि० हार्डेन साहेब उमरावतीचे डिपुटी कमिशनर रजेवर जाण्याची वार्ता आहे ती प्रमाणें ते गेले तर लाटण साहेब त्यांच्या जागेवर नेमितील असेंही ह्मणतात.

मि० इलियट साहेब एथील असिस्टंट कमिशनर फेब्रुवारींत रजेवर जाणार होते ते याच आठवड्यांत गेले.

नवीन कापसाचा हंगाम सुरू होऊन यंत्रांतून गठ्ठे दाबून मुंबईकडे पाठविण्याची सुरुवात झाली. जानेवारी महिन्याच्या दुसऱ्या आठवड्याचा रवानगी तक्ता आह्मी पाहिला त्यावरून समजतें कीं, उमरातीहून ३७०४ गठ्ठे, मूर्तिजापुराहून २०४०, शिगावाहून १९९८ व खामगावाहून ९१६२ गठ्ठे ह्या आठवड्यांत मुंबईस रवाना झाले.

अकोल्याचे सिविल सरजन जे. ए. लेंग यांनीं रजा घेतली होती ती रद्द झाली.

मि. प्रिव्होस्ट जंगल खात्याचे असिस्टंट कान्सरवेटर यांची हिंदुस्थानी भाषेची परीक्षा उतरली.

मि. हिन्स मुंबई ब्यांकेचे एजंट व मि. गिल मोफ्युसिल कंपनीचे एजंट यांस खामगावच्या म्युनिसिपल कमिटींत मेंबर नेमिलें.

काल टाउनहालामध्यें पोलिसपट्टीकरितां मोठी सभा भरली होती तिची हकीकत पुढील खेपेस लिहू.

मि. आर्देसर दिनसाजी अकोटचे तहशिलदार यांस सेकंड क्लास मार्जिस्ट्रेटचे अधिकार मिळाले.

खान बहादुर महमद शाबुदीन नबाब अस्याची व मि. सय्यद अबदुलहक्क कर्नाळकर एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांस ४ थे प्रतीचे जडजाचा ह्मणजे हजार रुपये पर्यंत रकमेचे दिवाणी दावे पहाण्याचा अधिकार दिला असें रेसिडेन्सी आर्डर वरून कळतें

⁂ हे अधिकार रेसिडेन्सी आर्डरमध्यें छापले आहेत त्यांत नावें लिहितांना शाबुदीन साहेबास खानबहादुर ह्मटलें आहे व अबदुल हक्कास कांहींच ह्मटलें नाहीं. असें कां तें आह्मास समजत नाहीं अबदुल हककी नवाब घराण्यांतले व पीरजादे [illegible]वितात तर त्यांच्या नावाला कांहीं तरी मागें पुढें असावयाचें होतें असें आह्मास वाटतें. एकेरें नाव अमच्यामें लिहवेना ह्मणून आह्मी 'मिस्तर' असें त्यांस लिहिले आहे.

मूर्तिजापुर (मित्राकडून)तारीख २८ जानेवारी सन १८७९ इसवी.

२२वे तारखेस च्यारवाजतां सायंकाळीं तहशिल कचेरींत मे० रिविन्यु कमिशनर साहेबांकरितां लहानसें दरबार भरलें होतें. तेथील देखावा रमणीय व नेत्रास आल्हाद देणारा होता. येथील कचेरी नवीन बांधलेली आहे व इमारतीचें तोंड आगगाडीचे लोखंडी रस्त्याकडे असल्यामुळें ते फारच सुरेख, डौलदार व भव्य दिसतें. या इमारतीचे आंत चौकमध्यें पोलिस शिपाई रांगेनें उभे होते. कमिशनर साहेब, क्यापटन लेन पोलिस इन्स्पेक्टर जनरल व डनलप साहेब असे तिघे सरदार दरवाज्याचे आंत आल्याबरोबर पोलिसाची सलामी झाली. पुढें सर्व सरदार तहशिलदाराचे बसावयाचे ठिकाणीं दरबार भरावयाची योजना केली होती तेथें दुतर्फा लोकांचे सलाम घेत घेत खुर्चीवर जाऊन बसले. मुख्यस्थानीं खुद्द कमिशनर साहेबांची स्वारी बसली. त्यांचे उजवे बाजूस पोलिस इन्स्पेक्टर जनरल व डावे बाजूस असिस्टंट कमिशनर साहेब बसले. समोर गावांतील सावकार, सभ्य गृहस्थ व पाटील पांडे वगैरे बसले होते. सर्व मंडळी बसल्यानंतर तहशिलदारानीं सर्वांच्या भेटी करविल्या. नंतर खुद्द तहशिलदारानीं एक निबंध हिंदुस्थानी भाषेंत वाचला त्यांत गावांत काय काय सुधारणा झाल्या त्याविषयीं व कमिशनर साहेबांचे चांगुलपणाविषयीं वर्णन केलें होतें. निबंध वाचल्यावर पुन्हा कमिशनर साहेबानीं देशमुख व सावकार लोकांस सरकाराकडून सुख आहे कीं नाहीं ह्मणून विच्यारलें, पोलिसपट्टीचे बाबदींत किंवा दुसरे कोणचे गोष्टींत जुलूम होतो कीं काय ह्मणून विच्यारलें तेव्हां साहेबांचे आभार मानून व

त्यांत ईश्वरानें दीर्घायु करावें असें ह्मणून गावांत सर्व प्रकारें रयतेस सुख होत आहे जुलूम अगदी नाहीं असें सर्वांनीं निवेदन केलें. नंतर बिडे वाटून अत्तर गुलाब वगैरे दिले आणि साहेबांची स्वारी उठून खजिना, रिकार्ड वगैरे पाहून डेऱ्यावर गेली.

शहर सफाई व गावचा बंदोबस्त चांगला ठेवला ह्मणून कमिशनर साहेबानीं तहशिलदारांची तारीफ केली व त्याबद्दल तहशिलदारानीं साहेब बहादुराचे नम्रतापूर्वक आभार मानले.

या गावांत असा समारंभ पूर्वीं कधीं पहाण्यांत आला नाहीं. इंग्रजींतील दरबार ह्मणून हा पहिलाच आणि हा तहशिलदारानीं युक्तीनें व चतुराईनें केला व कमिशनर साहेबांनीं मान्य केला येणेंकरून सर्व मंडळीस परमानंद झाला. साहेबाचे अंगीं सौम्यता. दयार्द्रता, व परहितदृष्टी हे अमोल्य गुण आहेत.

इन्स्पेक्टर जनरल साहेब २३वे तारखेस मान्यास गेले. पोलिस इन्स्पेक्टर रा. विठ्ठल बळवंत येथें आले होते तेही त्यांचे बरोबर गेले. असिस्टंट कमिशनर साहेबांची स्वारी दोन तीन दिवस येथें राहील. हे कामांत मोठे दक्ष, न्यायी व निष्पक्षपाती आहेत. एक दोन दिवसांपासून येथें आहेत तर तेवढ्या वेळांत पोलिसपट्टीचें काम संपविलें, खजिना तपासला, बाजार स्वत: फिरून पाहिला, एक दिवस इंग्रजी शाळेची परीक्षा घेतली, हिंदुस्थानी शाळा जाऊन पाहिली. सर्व गाव फिरून पाहिलें यांस आळस ठाऊकच नाहीं. कांहीं दिवस यांचा न्याय मूर्तिजापुर तालुक्याला मिळेल तर गरीब गुरिबास दाद लागण्याची चांगली संधी येईल.

वर्तमानसार

बडोदें—मल्हारराव गायकवाड यांचे चौकशीला फेब्रुवारीचे १८वे तारखेस आरंभ होणार. चौकशी विषयीं वारंट बिलायतेहून महाराणी साहेबाकडून येणार. तसेंच त्या करितां बारिस्टर विलायतेहून सार्जंट बालंटाईन हे वाट खर्च व लाख रुपये फी घेऊन येणार. चौकशीच्या कमिटींत हैदराबादचे दिवाण सर सालरजंग व सर राव राजे दिनकरराव यांस नेमणार असें समजतें.

पुण्याचे प्रसिद्ध वकील रा. रा. नाना भिडे बिलायतेस गेले होते ते परत आले.

नामांकित मामलेदार रा. रा. श्रीधर बिठ्ठल दाते हे कैदेंतून मुक्त झाले असें समजतें.

मायजी येथील यात्रा सुरूं झाली. प्रदर्शन फेब्रुवारीच्या ८ वे तारखेस सुरूं होईल.

मुंबईचे नामांकित गृहस्थ सर कावसजी जहांगीर रेडीमनी यांस बारोनेटची पदवी मिळणार अशी बातमी आहे.

लार्ड नार्थब्रुक साहेब हिंदुस्थानचे गवरनर जनरल आजारीपणामुळें राजिनामा देऊन विलायतेस जाणार असें वर्तमान होतें परंतु तें खरें नाहीं असें कळतें. अर्लची पदवी मिळण्याविषयींही वार्ता आहे. त्यांनीं बंगालच्या दुष्काळाच्या प्रसंगीं फारच उत्तम तजवीज केली त्याकरितां विलायत सरकार त्यांवर खूश आहे.

त्रावणकोरचे महाराज मद्रासेस आले. पुढें कलकत्यास जाणार.

नेपाळचे सरजंग बहादुर २९वे तारखेस मुंबईस गेले.

बडोद्याकडे कित्येक मोठाल्या हुद्यांवर नेटिव हुशार कामदारांच्या नेमणुका कराव्या अशाविषयीं हिं० स०नें सर लुईस पेली यांस शिफारस केली आहे.

मुंबईंत मि० डोसाभाई फ्रामजीच्या मुलाचें व मि० कावसजी दिनशा एदनवाला यांच्या मुलाचें अशीं दोन लग्नें मोठ्या थाटाचीं झालीं आहेत व त्या संबंधानें शेकडो पारशी लोकांच्या मेजवान्या व रोशनाई व मिरवणूक वगैरे थाट एक दोन दिवशीं चालू होता.

दारजिलिंग प्रांतांत चहाची लागवड अधिकाधिक होत आहे. गुदस्त सालीं ३०००० मण चहा झाला. या सालीं ४९००० मण होण्याचा अंदाजा आहे.

भुपाळच्या बेगम साहेबाच्या मुलीचें २४वे तारखेस लग्न होणार होतें.

मुंबईच्या म्याट्रिक्युलेशनच्या परिक्षेची तपासणी अजून संपली नाहीं असें दिसतें १९ दिवसांपूर्वीं दोन मुलगे पास झाल्याविषयीं छापून प्रसिद्ध झालें आहे.

गोपाळराव गायकवाड सौखेडवाले यांस दोन मुलगे आहेत; एकाचें नाव गणपतराव गायकवाड ऊर्फ भाऊ साहेब व दुसऱ्याचें नाव खंडेराव गायकवाड ऊर्फ बाबा साहेब. ह्या दोन मुलांपैकीं मल्हाररावांच्या मागें बडोदें येथील गादीवर एक मुलगा बसेल असें लोक बोलतात. ह्या दोघांचा विद्याभ्यास चांगला झाला आहे व गादीवर बसून राज्य करण्यास जे गुण अवश्य पाहिजेत ते ह्यांच्या अंगीं आहेत असें ह्मणतात. शिवाय हे दोघे बडोद्यांतील सर्व लोकांस चांगले माहित आहेत.

ज्ञा. प्र.

मागाहून आलेल्या नोटिसा.

नोटिस—गणपती व सखाराम पाटील मौजे जोगडखेडें यांस खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येतें कीं, आमचा आजा नामे पुंजाजी याला तुह्मी भुलथाप देऊन ह्मणजे बापू पाटील याजपासून जो त्रास इमारतीस वगैरे पोचतो तो आमचे नावें करून दिल्यानें कमी होईल व मानपानही मिळतील असें सांगून त्यापासून आमचें धात्रे व सरकारी पडीत जागा यांचें खरीदखत तुह्मी आपले नावें रजिस्टर करून घेतलें. व तो दस्तैवज आमचे आजापाशीं राहील फक्त बचावाचे प्रसंगीं त्याचा उपयोग करू असें ह्मणत असतां राजिस्टर झाल्यापासून तो दस्तैवज तुह्मी आपले जवळ ठेविला आहे व एक दोन वेळा मागितला असतां देऊ देऊ ह्मणता पण देत नाहीं तर हें गैर आहे. कारण त्याबद्दल एक पैसाही तुमचा घेतला नाहीं फक्त तुमच्या थापा व बुद्ध्याचे अफूची तार यावर झाला आहे तर ही नोटिस पावल्यापासून ८ दिवसांत सदर्हू दस्तैवज परत करावा नाहीं तर कायद्याप्रमाणें तजवीज केली जाईल कळावें. तारिख ३० माहे जानेवारी सन १८७५ इसवी.

(सही) जानजी बल्लद लक्ष्मण पाटील जोगडखेडें निशाणी खुद्द.

जाहिरनामा.

विद्यमान डिपुटी कमिशनर साहेब बहादूर जिल्हा उमरावती. तमाम लोकांस कळविण्याकारितां देण्यांत येतो जे— उमरावती जिल्ह्यांतील खालीं लिहिलेले ठिकाणचे कलाली, अफु, गांज्या, विषयुक्त पदार्थांचे सन १८७५।७६ अगर फसली १२८५ सालचे गुत्याचे हरास अद्याप होणें आहेत ते खालीं लिहिलेले तारखेस व मुक्कामीं ज्या त्या अधिकाऱ्याचे समोर उघड लिलावानें हरास होतील सबब ज्यांची इच्छा मक्ता घेण्याची असेल त्याणी ज्या त्या तारखेस तेथें हजर व्हावें.

मक्ते हरास करण्याचे जे नियम आहेत तेच ज्यारी असोन त्यांत कांहीं थोडी कमजास्ती करण्यांत आली आहे ती लिलाव सुरू होण्याचे पूर्वीं सर्वत्रांस हरास करणारे अधिकारी वाचून दाखवितील. दर साल ज्या गावीं एतद्देशीय दारूची भट्टी होती त्या गावची सिंदीही कलाली बरोबर हरास होऊन ज्या ज्या गावीं भट्टी नाहीं त्या गावची सिंदी निराळी हरास होण्याची वहिवाट होती. हल्लीं या सालीं तसें न होतां सिंदी व कलाली अलग हरास होईल व अपकारीचे गुत्ते घेणारास जे लायसेन्स दिलें जाईल तें योग्य स्टांपावर दिलें जाईल हे दोन फेरफार विशेषेकरून यंदाचे लिलावांत आहेत.

लिलव होण्याच्या तारखांचा व मुक्कामांचा तपशील:—

मुक्काम बदनेरा तारिख १९ फेब्रुवारी सन १८७५ सोमवारीं मेहरबान डनलप साहेब बहादूर असिस्टंट कमिशनर यांचे समोर खालीं लिहिलेले हरास होतील.

कलाली.

१ पोलिस स्टेशन बदनेरा तालुके उमरावती भट्ट्यांचीं गावें १९.

२ आउटपोस्ट लोणी तालुके उमराती भट्याचीं गावें ८.

३ पोलिस स्टेशन धनज तालुके मूर्तिजापुर भट्याचीं गावें १९.

सिंदी.

पोलिस स्टेशन धनज ता. मूर्तिजापुर.

अफू गांज्या.

पोलिस स्टेशन कारंजे तालुके मूर्तिजापुर. दुकानें ९.

२ पोलिस स्टेशन धनज तालुके मूर्तिजापुर. दुकानें २.

विषयुक्त.

१ तालुके उमरावती सबंध दुकानें २१	स्टेशनवार अगर तालुकेवार जसें सोयीस पडेल तसें.
२ तालुके मूर्तिजापुर सबंध दुकानें १९	

मुक्काम चांदुर [रेलवे] येथें तारीख २३ माहे फेब्रुवारी सन १८७५ रोज मंगळवारीं तहशिलदार तालुके चांदूर यांचे समोर खालीं लिहिलेले हरास होतील.

कलाली.

१ पोलिस स्टेशन कुऱ्हें तालुके चांदूर भट्ट्याचीं गावें ४३.

२ अउट पोस्ट तिवसें तालुके चांदूर. भट्ट्याचीं गावें १४.

३ पोलिस स्टेशन चांदूर तालुके मजकूर. भट्ट्याचीं गावें १८.

४ पोलिस स्टेशन. तळेगाव तालुके चांदुर. भट्ट्याचीं गावें १८.

५ पोलिस अउट पोस्ट बोरगाव. तालुके चांदूर. भट्ट्यांचीं गावें १९.

विषयुक्त.

१ तालुके चांदुर सबंध (स्टेशनवार अगर तालुकेवार जसें सोयीस पडेल तसें.) दुकानें १९.

मुक्काम नांदगाव-काजी तालुके चांदुर येथें तारीख २९ माहे फेब्रुवारी सन १८७५रोज गुरुवारीं तहशिलदार तालुके चांदूर यांचे समोर खालीं लिहिलेले हरास होतिल.

कलाली

१ पोलिस स्टेशन नांदगाव काजी तालुके-चांदूर भट्ट्याचीं गावें ९

२ आउट पोस्ट सोकड व धामक तालुके चांदूर भट्ट्याचीं गावें ८

मुक्काम सिरखेड तालुके मोर्सी येथें तारीख ८ माहे मार्च सन १८७५ सोमवार रोजीं मेहेरबान नागोराव जयकृष्ण एकरट्रा असिस्टंट कमिशनर यांचे समोर खालीं लिहिलेले हरास होतिल.

कलाली.

१ पोलिस स्टेशन सिरखेड तालुके मोर्सी भट्याचीं गावें २९

सिंदी.

१ पोलिस स्टेशन सिरखेड तालुके मोर्सी

तारीख १० माहे मार्च सन १८७५ रोज बुधवार मेहेरबान नागोराव जयकृष्ण एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांचे समोर मुक्काम मोर्सी येथें खाली लिहिलेले हरास होतिल.

कलाली.

१ पोलिस स्टेशन मोर्सी तालुके मजकूर भट्याचीं गावें ३७

सिंदी.

१ पोलिस स्टेशन मोर्सी

विषयुक्त.

१ मोर्सी तालुका सबंध (स्टेशनवार अगर तालुकेवार जसें सोईस पडेल तसें) दुकानें १९

तारीख १२ माहे मार्च सन १८७५ शुक्रवारीं मुक्काम वरूड येथें मेहेरबान नाग

राव जयकृष्ण एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांचे समोर खालीं लिहिलेले हरास होतील.

कलाली-

१ पोलिस स्टेशन वरूड तालुके मोर्सी भऱ्याची गावे ८३

सिंदी.

१ पोलिस स्टेशन वरूड

टीप—अफू गांज्या व बिषयुक्ताचीं दुकानें ज्या ठिकाणीं आहेत त्या ठिकाणीं बाजार असेल तर गावांतील दुकान बंद करून बाजारांत लावण्याची यंदा मोकळीक आहे.

येणेंप्रमाणें नेमलेले तारखेस वर लिहिलेले मुक्कामीं बाकी राहिलेले अपकारीचे हरास गावबार अगर जसें सोईस पडेल त्याप्रमाणें होतील. याविषयीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असेल तर त्यार्णी आमचे आफिसांत अगर ज्या त्या अधिकाऱ्याकडे विच्यारलें असतां मिळेल.

कळविे तारीख २३ माहे जानेवारी सन १८७५ इसवी.

माधवराव हरि
शिरस्तेदार.

सी. हार्डर्न
डेप्युटी कमिशनर
उमरावती.

बातमीदाराचें पत्र.

देऊळगांवची यात्रा.

या गावीं आश्विनमासीं मोठी यात्रा भरत असते तिजबद्दल हकीकत आमच्या पत्रांत छापून प्रसिद्ध व्हावी ह्मणून आमच्या एका मित्रानीं लिहून कळविली ती फार उशिरा आली तथापि माहितीस योग्य जाणून आह्मी आपले वाचकांस सादर करितो.

आश्विन शुद्ध प्रतिपदेस घटस्थापना होत असते वगैरे बद्दल मजकूर पेशजी कळविलाच आहे त्या नंतर पुढें जो समारंभ होतो तो कळवितो.

आश्विन शुद्द ९ रोजीं मंडप देतात हा समारंभ पहाण्याजोगा आहे. असा समारंभ बहुतकरून कोणेंच ठिकाणीं पहाण्यांत येत नाहीं. मंडप बहुतकरून ३४।३५ असतात व लाठाही २१।२२ असतात. त्या लाटांची उंची सुमारें दोनअडीच पुरुष असून त्या चांगल्या सुरेख कातलेल्या लांकडा प्रमाणें केल्या आहेत. ज्या वेळेस मंडप देतात त्या वेळेस एक एक लाट उचलण्यास सुमारें पन्नास पन्नास मनुष्यें झटून लाटा उभ्या करितात. कदाचित लाट उभी करण्यास वेळ लागला तर दरएक लाटीवर नारळ बरेच फु[illegible] [illegible]ाट उभी होते. हा नवमी[illegible] [illegible] झाला.

[illegible] शुद्ध १० ह्मणजे विजयादश[illegible] [illegible] रात्रींस सुमारें बारा वाजल्या[illegible] [illegible] पालखी निघते त्या वेळेस [illegible] असते व पोलिसचे अधि[illegible] [illegible] लिहिले होते ते आपले कानस्टेबल व इन्स्पेटक्र व चीफ कानस्टेबल यांसहित बंदोबस्ता करितां पालखी बरोबर असतात. त्या समयीं दिव्याची रोषनाईही फार होते (हिलाल शिड्या वगैरे लावितात) बारावर दोन वाजण्याचे सुमारास नदीवर पालखी आली ह्मणजे तेथें दारू फार सुटते. दारूचे वाघ, हरण वगैरे कागदाचे चित्रांत दारू भरून लढाया लावित असतात. व कागदाचे गुब्रारे किती सुटतात याचा तर गणतीच नाहीं शिवाय तोटे, हवाया, आणि नळेंही पुष्कळ सुटतात. नंतर पालखी मिरवत मिरवत सुमारें ४।५ वाजण्याचे सुमारास मंडपांत येते. तेथें मंडपाचे समोर (बालाजीचे देवालयांतच एका खणांत) मखर केलें असतें आणि त्यांत बालाजीस बसवितात. मखरांत बालाजी बसले ह्मणजे गावांतील कळवांतिणीची हजेरी होते मग त्यांस बिदागी देतात. ज्या वेळेस पालखी गावांत मिरवते त्या वेळेस सर्व गावांतील दरएक घरच्या बायका बालाजीस वोवाळण्यास येतात ते दिवशीं सुमारें शें दीडशें रुपये किंबहुना या पेक्षां ज्यास्त पैसा ओवाळणीचा जमतो.

आश्विन शुध्ध ११ पासून पंक्ती सुरू होतात ह्या पंक्ती आठ असतात. ह्या पंक्तीचा प्रकार असा आहे कीं तेथें बसून जेवित नाहींत पात्र वाढून घेऊन घरीं जातात. ही पंगत पहाटचे दोन वाजल्यापासून पांच वाजत तोंपर्यंत भरत असते. पहिले रात्रीस देव मखरांत बसले या कारणानें भजनाचे थवेचे थवे व बैराग्याची यात्रा दर्शनास आणि कानगी वाहण्यास येत असल्या कारणानें बाराबर एकबाजे तोंपर्यंत हें काम चाललें असतें.

त्रयोदशी पासून यात्रेकरी लोक येण्याची सुरुवात होते ती वद्य ३ पर्यंत एक सारखी यात्रा येत असते. व त्या दिवसापासूनच कानगी ज्यास्त सुरू होते ती वद्य ४ पर्यंत. चतुर्थीचे दिवशीं लळीत सुमारें आठ वाजतां समाप्त होते. लळिताच्या दिवशीं फारच गर्दी असते तिचें वर्णन येथें करवत नाहीं. तीन चार वर्षांपेक्षां सालमजकुरीं लळिताचे दिवशीं फार गर्दी झाली होती. लळिताची दहिहंडी फुटली ह्मणजे लागलीच मंडप सुटतात. तोही चमत्कार असा आहे कीं एक लाठ पडलीह्मणजे सर्व लाठा येका झोकावर पडतात त्यासमयास त्या गर्दींत कोणी मनुष्य असले तरी त्यास इजा होत नाहीं अशी पूर्वीपासून आख्या आहे. हल्लीं तर बंदोबस्त चांगलाच असतो. हल्लींचे यात्रें करितां या गावच्या जिल्ह्याचे अधिकारी मुख्य डेपुटी कमिशनर साहेब आपले पत्नीसह आले होते त्यांनींही लळिताचा वगैरे सर्व समारंभ पाहिला. सालमजकुरचे सर्व यात्रे संबधी कामांत पोलिसचा बंदोबस्त फार चांगला होता.

बाहेरगावचे व्यापारी लोकांचीं दुकानें शुध्ध १२।१३ पासून येण्याचें सुरू होतें. वद्य४।५ पासून दुकानदार लोकांची विक्री सुरू होते बहुतेक प्रकारचा माल यात्रेच्या बाजारांत येत असतो. बहुतेक दुकानदार जालन्याचे असतात या शिवाय वऱ्हाडांतील खामगाव, अकोट, बाळापूर वगैरे ठिकाणचेही दुकानदार येत असतात. नागपूर, हिंगणघाट इकडीलही कपडा बराच येतो. नासिकाहूनहि लोक भांडीं घेऊन येतात याशिवाय नगर, पुण्याकडील ही दुकानें हरयेक प्रकारचीं असतात. हा बाजार सुमारें १५ दिवस असतो कारण पुढें दिपवाळी आलेली असते सबब लांब लांबचे व्यापारी लोक जातात आणि जवळ पासचे दिपवाळीच्या दिवशीं जातात, दर्शनी यात्रा वद्य ६।७मीस जाते. सारांश १५ दिवसांत हजारों रुपयांची घडामोड होते असा या सालचे यात्रेचा मामूल आहे.

सालजकुरीं श्रीबालाजीस कानगी सुमारें ७०हजारावर आली असल्याचें ऐकतों त्यामध्यें सुमारें तीस पस्तीस हजार पर्यंत खर्च झाला असे संस्थानचे लोक ह्मणतात तो खर्च कोणता ह्मणाल तर अन्न खर्च आणि धर्मादाय खर्च. शिवाय जे लोक कानगी देतात त्यांस जशी जशी कानगी येईल त्यामानाने प्रसाद देण्याची वहिवाट आहे. एक रुपया दिला तर त्यास नारळ मिळतो. नारळाचा खप फार होत असतो याशिवाय दाळ, पीठ, तांदुळ यांचा खर्च फार होतो.

जे लोक पंक्तींत जेवित नाहींत त्यांस सदरीं लिहिल्याप्रमाणें कोरडा सिधा द्यावा लागतो. ह्या यात्रेंत गोसावी, बैरागी, फकीर वगैरे भिकार बरेंच जमतें. ज्या सालीं भंडारा असतो त्यासालीं यात्रा मोठी भरत असते असा मामूल आहे त्याप्रमाणें सालमजकुरीं गांडापुरच्या कोणी नामांकित मारवाड्यानें येथें भंडारा केला. त्याचा भंडाऱ्या प्रीत्यर्थ १८००० रुपये खर्च करावयाचा बालाजीला नवस होता त्याप्रमाणें त्यानें कानगीसुध्धां सदरी लिहिले रकमेचा खर्च केला. ज्यासालीं भंडारा असतो त्यासालीं कानगीचेंही उत्पन्न जाजती असते अशी पूर्वीपासून वहिवाट आहे त्याप्रमाणें सालमजकुरीं मारवाडी लोक पुष्कळ जमले होते.

एथील यात्रा भरण्यावर या गावच्या लोकांची बारा महिन्यांची उपजीविका चालत असते. ज्या दिवसापासून यात्रा गावाबाहेर भरू लागली त्या दिवसापासून गावांतील भाडें कमी झालें. नाहीं तर भाड्याबद्दल दर एक घरास २५पासून१०० पर्यंत रुपये मिळत असत. ती मिळकत बाहेर यात्रा गेल्यानें अगदी वुडाली असें ह्मणण्यास चिंता नाहीं.

सालमजकुरीं या संस्थानची वहिवाट रा. रा. पांडुरंग गोविंद वकील अकोलेकर यांचे चुलते गोपाळराव यांजकडे होती. त्यांनीं उत्साहा संबंधी खर्च वगैरे फार चांगला बेताबातानें व किफायतवार केला तेणेंकरून सर्व गोष्टींची बराबरी चांगली राहिली.

एथील बालाजीचे संस्थानचे मालक जाधव कुळांतील राजे आहेत. त्यांचेवंशज हल्लीं राजे मानसिंगराव व राजे किसनराव हे आहेत. त्यां पैकीं पहिले गृहस्थाकडे सर्व मालकी आहे. ते अज्ञान ह्मणून त्यांचे तर्फे त्यांचे मामा रामचंद्रराव बाबासाहेब सर्व कारभार करितात. हल्लीं संस्थानचें काम सदरी लिहिले रामचंद्रराव व दामी नारायण हे मिळून करणार ह्मणून ऐकतों. पांडुरंग गोविंद यांचे चुलत्याकडून च्यार्ज घेतला आणि त्यांच्या कांहीं पैशाचा निकालही केला अशी वदंता समजण्यांत येते.

राजे मानसिंगराव यांचें लग्न ज्येष्ठ मासीं झालें. तो समारंभ औरंगाबाद मुक्कामीं फार चांगला झाला. परंतु ईश्वराची करणी अशी विचित्र आहे कीं भाद्रपद मासीं त्यांचें कुटुंब आजारी पडून कैलासवासी झालें. आतां दुसरा विवाह करण्याचे उद्योगांत आहेत व अक्कलकोटकरांची सोयरीक व्हावी ह्मणून पत्रव्यवहार चालू आहे असें ऐकतों. तूर्त राजे मानसिंगराव जाधव हे आजारी असून चिखली बुलढाण्याकडे गेल्याचें समजतें.

एथील बारमहा कानगीचा शिरस्ता असा आहे कीं, पांच रुपयांचेवर जी कानगी येईल ती राजाची; आणि पांच रुपयेपर्यंत येईल ती गोसावी (पुजारी) यांची असा मामूल पूर्वीपासून चालत आलेला आहे. यात्रेंत मात्र दशमी एकादशीपासून तों लळिताचे दिवसापर्यंत एक पैशापासून तों हजारों रुपया पर्यंत राजानें पैसा घ्यावा असा शिरस्ता शुरू आहे.

यात्रेंत श्री बालाजीस वाहण्यास जनावरेंही बरींच येतात. त्यांत चांगलें जितकें जनावरं येईल तितकें राजाचें आणि हलकें व कमी किमतीचें गोसाव्यानी घ्यावें असा त्यांचा अपसांत ठराव झालेला आहे.

येणेंप्रमाणें आश्विन मासाचे यात्रेबद्दल जितकी माहिती मी येथें यात्रेंत असतांना मिळाली तितकी आपणाकडेस पाठविली आहे. ही त्याच वेळेस कळवावी परंतु फुरसत नसल्यामुळें कळविली गेली नाहीं.

आतां कार्तिकीचे उत्साहाबद्दल कळवितों— या उत्साहास आरंभ कार्तिक शुध्ध १० पासून होतो. शुध्ध दशमी रोजीं लाटाबाचून थोडके मंडप सुमार १४।१५ देतात. या उत्साहांत एक पंगत गोसावी करीत असतात. यांत विशेष चमत्कार इतकाच कीं, गावोगावचे हरदास येऊन कीर्तनें होतात. व शेवतीच्या फुलांचीं मखरें फार चांगलीं बांधित असतात. अशीं मखरें बहुतकरून कधींच पहाण्यांत नाहींत. या उत्साहाची समाप्ती कार्तिक वद्य १२ रोजीं होते. याशिवाय विशेष चमत्कार या उत्साहांत नाहीं.

येथें तारिख २८ नोवेंबर सन मजकूर रोजीं पहाटचे रात्रीस आग लागून चार दुकानें जळालीं. ह्या कामांत एथील चीफ कान्स्टेबल गोविंदराब व्यंकटेश यांणीं फार परिश्रम करून फारसें नुकसान न होऊं देतां आग विझविली. हे आपले कामांत फार दक्ष असोन मेहेनतीनें व मिभिडपणानें काम बजावीत आहेत हें पाहून फार संतोष वाटतो.

आपला बातमीदार.

हें पत्र अकोलें एथें खंडेराव बाळाजी फडके यांचे वऱ्हाडसमाचार छा. छा. म.